

14 KASIM 2007

GÖNÜLLÜ AİLE REHBERİ

Rize İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü

Zeynep TEKİN BABUÇ

Psikolog

Rize Aile Danışma Merkezi Müdürlüğü

Velim Olur Musun Projesi Gönüllü Aile Bilgi Notu

Sayın Gönüllü Velimiz;

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununa dayanarak yapılandırılan ve teşkilatlanan Çocuk Yuvaları ve Yetiştirme Yurtlarında 0 – 18 yaş grubunda olan korunmaya muhtaç çocuklarımız kalmaktadır. Öğrenim görmeleri halinde bu çocuklarımız 25 yaşına kadar kurum hizmetinden faydalanmaktadırlar.

Her çocuk anne ve babaya sahip olma ve yaşanabilir bir ev ortamında yetişme hakkına sahiptir. Ancak çeşitli sebeplerle çocuk bu haklarından mahrum olduğunda ve yakın akrabalar tarafından sahiplenilmemesi durumunda bakımını ve en iyi şekilde yetiştirilmesinin koşullarını devletler yerine getirir ve kanunlarla bu ilişkiler düzenlenir.

Kurum bakımına alınarak Çocuk Yuvalarına ve Yetiştirme Yurtlarına yerleştirilen çocuklarımızda kuruluşlarda kaldıkları süre içerisinde kuruluş bakım sisteminin etkisiyle farklı özellikler oluşabilir. Onlar için toplu yaşam süreci başlamıştır.

Atatürk Çocuk Yuvamızda çocuklarımızın günlük rutinleri şu şekildedir. Sabah 7.00 da kalkarlar. 7:30 da toplu olarak kahvaltılarını yaparlar. Nöbetçi öğretmen refakatinde servisle okullarına giderler. Anaokuluna giden çocuklarımız 8.30-16.00 arası okullarındadırlar. Öğlen yemeği ve ikindi kahvaltısını anaokulunda yaparlar. Diğer çocuklarımız öğlen yemekleri için 12.00-13.00 arası kuruluşa getirilirler. Okuldan 15.00 da gelirler. 15.30- 17.00 arası etüt saatleri bulunmaktadır. Akşam yemeklerini 17.30 da yerler, 19.00 da ara öğünleri vardır ve 20.30 da yatağa girerler.

Yetiştirme yurdumuzda kalmakta olan gençlerimizin günlük rutinleri şu şekildedir.

Sabah 7.00 da kalkarlar. 7:30 da toplu olarak kahvaltılarını yaparlar. Ardından okullarına giderler. Kuruluştaki öğle yemeği 12.00-13.00 arasındadır. Okuldan 15.00-15.30 saatler arası gelirler. Akşam yemeklerini 17.30 da yerler. 18.30-20.00 arası etüt saatleri vardır. Etüt sonrasında ara öğünleri vardır. Yatana kadar serbest zamanlarında televizyon, bilgisayar, masa tenisi vs. gibi serbest aktiviteleri gerçekleştirebilirler. Saat 22.00 civarı yatağa girerler. Kuruluşumuz diğer yurtlarda olduğu gibi açık kapı sistemiyle çalışmaktadır. Bu yüzden çocuklar nöbetçi öğretmenin bilgisi dahilinde kurum dışı aktivitelerde rahatlıkla bulunabilirler.

Kurum bakımının bir özelliği olan toplu olarak yaşama, yemek yeme, uyuma vs. gibi durumlardan dolayı çocuklarımız aile yaşantısına yabancıdırlar. Buna bağlı olarak aile ortamında birebir ilgi ve destek ile yetişen çocuklardan farklı olarak,

- Kendilerini ifade etmede zorlanabilirler. Çünkü değişmeyen, sabit bir ebeveyn ilişkileri yoktur ve toplu yaşamadan dolayı bir yetişkinle sürekli yüz yüze iletişim içinde değildirler. Özgüvenlerini artırıcı çalışmalar okul ve gönüllü aile desteğiyle yapılabilir
- Özbakım becerileri ve toplumsal kurallar konusunda doğru modellere ve sık yönlendirilmeye ihtiyaç duyarlar.
- Kendilerine ve başkalarına ait eşyaları koruma, sahiplenme ve paylaşma davranışları konusunda yönlendirilmeye ihtiyaç duyarlar.
- Ders başarıları düşük olabilir. Çünkü her çocuğun algılama, dikkat ve ders motivasyonu farklıdır. Bu alanlarda çocuğun özel gereksinimlerini fark etmek kurum bakımı altında yetersiz kalabilir.
- Olumlu davranışları yeterince fark edilemediği ve takdir edilmediği durumlarda her çocuk gibi olumsuz davranışlarla kendilerini fark ettirmeye çalışabilirler.
- Aynı ilgi isteğinden dolayı yaşadıkları olayları abartılı bir biçimde anlatabilirler.

- Daha önceden yaşamış oldukları aileden ayrılmış olma travmasından ötürü yeni kuracakları ilişkilerde endişeli olabilirler ve ayrılık korkusuyla aşırı kendini sevdirmeye tutumları içinde olabilirler. Yeni ilişki başlatma ve ilişkiyi sonlandırma konusunda yönlendirilmeye ihtiyaç duyarlar.
- Okulda ve diğer sosyal ortamlarda yurt veya yuva çocuğu diye etiketlendikleri durumlar olabilir. Bu etiketlenme çocukta özgüven problemlerine ve normal olmadığına dair olumsuz duygular geliştirmesine neden olabilir. Kimi zaman toplumda kurum bakımı altındaki çocuklarımıza karşı oluşan acıma hissi onların yararına değil zararına işlemektedir. Çünkü acıma ve şefkat hisleriyle gösterilen aşırı ilgi ve destekleme çocuklarımızın kendi başlarına sorun çözme becerilerini kazanamadıkları ve yetişkinlerle ilişkilerinde hep bir beklenti içine girdikleri olumsuz durumların oluşmasına neden olabilir. Bu nedenle arzu edilen davranış şekli çocuklarımıza kendi ailelerimizdeki aynı yaş ve cinsiyetlerdeki diğer çocuklara gösterilen tutumla eşdeğer şekilde davranılmasıdır. Ancak bu şekilde çocuklarımızın normal davranış kalıplarını öğrenmeleri mümkün olabilir.

Kurum bakımı, korunmaya muhtaç çocuklarımızın psikolojik ve sosyal yönden sağlıklı bir gelişim gösterebilmeleri adına çok arzu edilmeyen bir bakım şeklidir. Bu nedenle Genel Müdürlüğümüz çocuklarımızın doğru modellerle aile yapısını tanımayabileceği, toplumsal kuralları öğrenebileceği, ilgi ve güven ilişkisini daha yoğun yaşayabilecekleri gönüllü aile hizmetlerini ve koruyucu aile hizmetlerini desteklemekte ve yaygınlaştırmaya çalışmaktadır. İlimizde böyle bir uygulamanın sizlerin özveri ve katkıları ile başlamış olması bizler ve çocuklarımız adına çok önemlidir.

1. Birlikte Etkin Zaman Geçirme

- 1.1.** Çocuk ve gençlerimiz kuruluş ortamına gelerek ziyaret edilebilir. Ancak farklı ortamlarda bulunmaları sosyalleşmeleri ve toplumsal kural ve davranışları tanımaları adına önemlidir. Çocuklar velilerinin evinde yatılı olarak kalmamaları, izinsiz olarak velilerin evlerine ziyarette bulunmamaları konusunda bilgilendirilecektir. Çocukların ev ziyaretlerinde bulunmaları sizlerin isteğiniz dahilinde olmalıdır.
- 1.2.** Çocuk ve gençlerimizle ayda iki defa etkin zaman geçirmenin yeterli olacağı düşünülmektedir. Bu iki buluşmanın birinde çocuğun okul durumu ile ilgili bilgi alabilmek, diğerinde de çocuğun kuruluşu ile iletişime geçmek faydalı olabilir. Bu şekilde çocuk, veli, kuruluş ve okul işbirliği daha etkin devam edebilecektir.
- 1.3.** Çocuklarımızla gerçekleştireceğiniz faaliyetlerde önemli olan etkin zaman geçirmektir. Yani yapacağınız faaliyetlerin çocuğun psikososyal gelişimini destekler nitelikte olması önemlidir. Bir buluşmada yaklaşık 3-4 saat birlikte zaman geçirilebilir.
 - Çocuklarla yapacağınız faaliyet seçimlerinde seçenek sunmak ve çocuğun tercih yapmasını desteklemek, kendisinin öneriler sunmasını teşvik etmek önemlidir.
 - Her faaliyeti çocuğun psikososyal gelişimine katkıda bulunacak bir fırsata dönüştürmek mümkündür. Örneğin çocukla bir pastane veya restorana gidilmesi durumunda masada sakince oturarak yemeğini beklemesi, menüden kendi seçimini yapabilmesi, garsona siparişini söyleyebilmesi gibi davranışları desteklenebilir.

Sinema ve ya başka kültürel etkinliklerde sırasını beklemesi, başkalarına karşı saygılı davranmasının desteklenmesi, etkinlik sonrasında izlediği veya yaşadığı faaliyetle ilgili çocukla sohbet edilmesi önemlidir.

- Çocuklarımızın sorun çözme becerilerinin geliştirilebilmesi için dile getirdikleri sorunların çözümünde onların katkılarının ne olabileceği konusunda konuşulmalıdır. Çocuklarımız ancak sorunlarının çözümünde pay sahibi olur ve kendi sorumluluklarını gerçekleştirirlerse, gelecekte kendi başlarına yetebilen bireyler olabilirler. Örneğin çocuk derslerdeki başarısızlığından dolayı öğretmenini, kuruluşu veya başka kişileri suçlama eğilimindeyse, çocuğun bu sorunu çözüme yapabileceklerinin neler olduğu konuşularak kendi sorumluluğunu fark etmesi sağlanabilir.
- Çocuğun gelişiminde önemli olan sosyal becerilerin birlikte zaman geçirirken desteklenmesi çok önemlidir. Bu becerilerden bazıları şunlardır; birini kutlama, tebrik etme, sıra bekleme, teşekkür etme, hatalar için özür dileme, yaptıklarına sahip çıkma ve “ben yaptım diyebilme”, başkalarının haklarına saygılı olma, yardım isteme, beğenisini ifade etme, uyumlu ve paylaşımcı davranma, olumlu duygularını ifade etme, öfkeyi ve olumsuz duygularını açıklama, arkadaşlarını bir etkinliğe çağırma, hayır diyebilme, diğerlerini dinleme, konuşmayı başlatma, isteklerini erteleyebilme, konuşmayı bitirebilme, pazarlık yaparak uzlaşma.
- Yetiştirme yurdumuzdaki gençlerimiz ergenlik dönemine adım atmış durumdadırlar. Çocukluk ile erişkinlik arasında yer alan ergenlik çağı, yetişkinliğe geçiş öncesinde çocuğun çocuksu davranışları terk etmeye çalıştığı ama henüz yetişkin olgunluğuna ulaşmadığı, doğru modellere çokça ihtiyaç duyduğu fırtınalı bir dönemdir. Kurum bakımında bulunan gençlerle yapılan çalışmalarda, bu ergenlerde kendini doğru ifade etme davranışının yeterince gelişmediği gözlemlenmiştir. Beraber geçirilen güzel bir günün ardından günün nasıl geçtiği hakkında sohbet etmek, duygularını sormak, fikirlerini dile getirmelerini sağlamak ergenlerin sosyal ve duygusal yönden gelişmeleri için önemlidir.
- Ergenliğin bir başkaldırı ve isyan çağı olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle onları ilgilendiren kurallar koyarken onların fikirlerini almak, gururlarını okşayıcı ifadelerle kendilerinin istedikleri şeyi yapabilme kapasitelerinin olduğunu vurgulamak, özgüvenlerini desteklemek önemlidir.
- Evde bulunduğumuz durumlarda çocuklarla pasta, börek gibi hoşlarına gidecek yemekler yapılabilir. Yemek hazırlanmasına, masanın kurulmasına, toplanmasına yardımcı olmaları teşvik edilebilir. Çocuklara yaşlarına ve cinsiyetlerine göre uygun sorumluluklar vermek, bunları gerçekleştirdiklerinde onları bu davranışlarından ötürü takdir etmek çok önemlidir.
- Her buluşmadan sonra çocukların o günle ilgili düşünce ve duygularını konuşmak, kendi düşünce ve duygularınızı çocuğa aktarmak ve sonraki buluşmanın ne zaman olacağı ve birlikte yapabilecekleriniz konusunda çocukla fikir alışverişinde bulunmak önemlidir.
- Yuvalarımızdaki çocuklarımızın okul ve kuruluşları ile işbirliğini arttırmak için sizin beraber geçirdiğiniz günle ilgili düşünce ve katkılarınız, önemli gördüğünüz noktalar birlikte tutacağımız bir defter yardımıyla okul ve kuruluşa aktarılabilir. Aynı defter yardımıyla çocuğun bakımıyla ilgilenen kuruluş personeli ve okuldaki öğretmeni de size öneri ve katkılarını yazabilir.

2. Çocuğun Okul Başarısının Takibi Ve Desteklenmesi

- 2.1.** Çocukların okul başarısının desteklenmesi adına okul, kuruluş ve veli işbirliği önemlidir. Bazı çocuklarımızın ders çalışma konusunda ilgilerinin artırılması açısından velilerin ayda bir kez okullarını ziyaret etmeleri destekleyici olabilir. Evde bazı ödevlerinin birlikte yapılması, sınavlarının nasıl gittiği, okulda yaşadıkları önemli olayların paylaşılmasının teşviki ve küçük başarılarının takdir edilmesi önemlidir. Çocuğun iyi yaptığı şeylerin, güçlü yanlarının vurgulanması ve daha iyi yapabilecekleri konusunda yol gösterilmesi etkili olacaktır. Ancak kıyas ve eleştiriden kaçınmak gerekir.
- 2.2.** Çocuklara kaynak kitap alınması, kurslarla desteklenmesi, dershaneye gönderilmesi vs. gibi konularda kuruluş ve okul ile işbirliği içerisinde olmak gereklidir. Aynı desteklenmelere ihtiyaç duyabilecek diğer çocuklara da benzer imkanların sağlanma yolları düşünülebilir. Bu şekilde çocuklarımızın fırsat eşitliği artırılabilir ve aralarında yaşanacak kıskançlık duyguları azaltılabilir.
- 2.3.** Çocukların her türlü okul ihtiyacı kuruluşlarda karşılanmaktadır. Eksik görülen durumlarda kuruluşlarımızla işbirliği yapılarak hareket edilebilir.

3. Kurallar Koyma Ve Davranış Kazandırma

- 3.1.** Çocukla kurulacak ilişkinin veli ve çocuk adına güvenli ilerlemesi için her çocuğun ihtiyacı olan bazı kurallar bu ilişkide de olmalıdır. Bu kuralların açık ve samimi bir şekilde çocukla konuşulması gerekir. Çocukla ne sıklıkta görüşebileceğiniz, neler yapabileceğiniz, ev yaşantınızda size ait özel kurallar varsa bunların vurgulanması önemlidir.
- 3.2.** Çocuklara yaş dönemlerine uygun olarak kuruluşlarca harçlıkları verilmekte ve ihtiyaçları karşılanmaktadır. Çocukların eksik ihtiyaçlarını dile getirmeleri halinde mutlaka kuruluşla bu konu konuşularak çözüm bulunmalıdır. Bu şekilde çocuklara isteklerini erteleyebilme ve harcamalarını düzenleme alışkanlığı kazandırılabilir. Çocuklara doğum günü, bayram, vs. gibi durumlar haricinde hediye alınmaması, alınan hediyelerin çocuğun gelişimini destekleyici eğitsel oyuncak ve kitaplar arasından seçilmesi önemlidir. Çocukların doğum günleri kuruluşta diğer çocuklarla beraber kutlanabilir. Kendi özel aile toplantınıza (çocukların doğum günleri, piknikler gibi) çocukların katılımı arzunuz dahilinde olabilir.
- 3.3.** Kendi çocuklarınızı gönüllü velisi olduğunuz çocuğun ne şartlarda ailede olacağı konusunda bilgilendirebilir, onun duygularını dinleyebilir, kıskançlık durumlarında çocuğunuza bu sürecin ona olan sevgi ve ilginizi değiştirmeyeceğini anlatabilirsiniz. Çocuklar arasında kıyas yapıcı konuşmalar yapmamak, diğer çocuğa karşı acıma hissi uyandırmamak, paylaşımcı olmalarını teşvik etmek, kardeşlik değil arkadaşlık ilişkisi sağlamaya çalışmak önemlidir.

4. Çocuğun Geçmiş Yaşantılarının Konuşulması

- 4.1.** Çocuğun önceki yaşantısı ile ilgili merak ettiklerinizi kuruluşlardaki sosyal çalışmacı arkadaşlarımızdan ve idari yetkiliden gizlilik ilkesinin sınırlarını koruyacak şekilde öğrenebilirsiniz. Bu bilgiler ancak çocukla iletişiminize katkıda bulunacak nitelikteyse verilebilecektir. Çocuğun geçmiş yaşantıları ile ilgili konuşma isteği olursa gayet sakin ve normal şekilde dinlenmeli, yorum yapılmamalı ve olumlu yaşantılarını ön plana çıkarması desteklenmelidir.

5. Veli-Çocuk İlişkisinin Sonlandırılması Gereken Durumlar

- 5.1. Gönüllü veli ile çocuğun ilişkisi arzu edilen hallerde beklenenden daha uzun süreli olabilir. Ancak bu deneyimin herkes için aynı kolaylıkta olamayacağı unutulmamalıdır ve bu sürecin devamını isteyip istememe hakkı her zaman sizlere aittir. Bizim bu birliktelik için önerimiz acil durumlar olmadığı takdirde ikinci ders yılının sonuna dek ilişkinizi devam ettirmenizdir. Bu sınırlamanın nedeni bu süreçten vazgeçmek isteyen velilerimize ilişkiyi sonlandırma için zaman tanıma ve devam etmek isteyen velilerimizle gelecek paylaşımları için gereken planlamaları yapmaktır.
 - 5.2. Veli ve çocuk ilişkisinin sonlandırılmasına karar verildiğinde çocuğun buna hazırlanması gerekmektedir. Ayrılık sizin isteğinizle ya da isteğiniz dışında gerçekleşse dahi çocuğun bu sürece hazırlanmasına katkı vermeniz beklenmektedir. İlişki uygun şekilde sonlandırılmadığında çocuklar ayrılığın sorumlusu olarak kendilerini suçlayabilmekte, öz güvenleri zedelenmekte, kendileri hakkında aslında gerçekte ilişkisi olmayan olumsuz fikirler edinebilmektedir. Vedalaşmadan ayrılmak ilişkide yaşanan güzelliklerin, paylaşılan sıcak duyguların ve deneyimlerin yok olup gitmesine neden olacak ve tarafları yarım bırakacaktır.
 - 5.3. İlişkiyi sonlandırma sürecine çocuğu hazırlamak için birkaç hafta öncesinden çocukla bu durum konuşulmaya başlanmalıdır. Bu durum açıklanırken çocukla ilişkinizin başlangıç gününe geri dönmeyiz, birlikte güzel olayları hatırlayıp paylaşmanız, varsa fotoğraflara bakarak hikayelerini dile getirmeyiz, bu süreç içinde de ayrılığın nedenlerini suçlu göstermeksizin açıklayarak çocuğunda kendi duygularını dile getirmesine fırsat vermeniz oldukça önemlidir. Ondan bir fotoğrafını ya da istediği bir eşyasını hatıra olarak bırakmasını istemeyiz, eğer ayrılık sağlık sorunu, eş - iş kaybı, ikametgah değişikliği gibi tercihiniz ve isteğiniz dışında ise çocuğa ne zaman ve ne şekilde görüşebileceğinizi açıklamanız, telefon numarası yada adresinizi yazarak çocuğa vermeniz, tutabileceğiniz sözler çerçevesinde konuşmanız sağlıklı bir ayrılık için gereklidir.
 - 5.4. Bu aşamada kuruluşumuz ile işbirliği içinde hareket etmeniz çocuğun gelecek planlamasının yapılması açısından gereklidir. Ayrılık sonucunda dahi çocuğun kendisini, istenilen, sevilen ve önemli biri olarak hissetmesi en büyük kazanç olacaktır.
- Çocuk ve gençlerimiz gönüllü veli olma süreciniz ve sonrasında öncelikli olarak kuruluşların düzenlerine uymak ve takip etmek durumundadırlar. Bu sebeple onlarla olan birlikteliklerinizde kuruluş düzenlerine uyumlarının devamını desteklemeniz, her türlü öneri, paylaşım ve sorunlarınızda kuruluşları ile işbirliği içerisinde olmanız önemlidir. Danışmanlık almak istediğiniz her durumda bizlerle irtibata geçmeniz çocuklarımızın sağlıklı ortamlarda yetişmesi amacımızı güçlendirecek ve sizin yaşayacağınız olası sıkıntı ve endişeleri azaltacaktır. Hepinize güzel paylaşımlarla dolu ve yaşantınızı zenginleştirecek bir gönüllü velilik süreci diliyoruz...